

PORODIČNI DOM

U bivšoj SFRJ, a kasnije i u Bosni i Hercegovini, te državama koje su nastale disolucijom bivše SFRJ imali smo institut - stanarsko pravo. Stanarsko pravo je u pravnoj teoriji definisano kao pravo trajnog i nesmetanog korišćenja stana radi zadovoljavanja ličnih i porodičnih stambenih potreba i pravo učešća u upravljanju stambenim zgradama. Na ovaj način stanarsko pravo regulisao je i član 2. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH" br. 14/84, 12/87 [član 6. stav 2. u tekstu koji je važio do 31. jula 1989. godine] i 36/89 i "Službene novine Federacije BiH" br. 11/98, 38/98, 12/99 i 19/99). Stanarsko pravo moglo se steći na stanu u društvenoj svojini, a do 1973. godine i na stanu u svojini građana.

Donošenjem Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo ("Službene novine Federacije BiH" od 28. novembra 1997. godine, br. 11/98, 22/99, 27/99, 7/00, 32/01, 61/01, 15/02, 54/04, 36/06, 51/07, 72/08, 23/09, ispravka) propisano je da svaki nosilac stanarskog prava može podnijeti zahtjev za kupovinu stana, nosiocu prava raspolaganja (prodavcu) koji ga je dužan prodati. Otkupom stana raniji nosilac stanarskog prava sada postaje vlasnik stana. Ukoliko stan otkupljuju supružnici, on se otkupljuje zajednički, a ako ga je želio otkupiti samo jedan od supružnika, drugi je morao dati saglasnost za to.

Institut stanarskog prava - iako je sve rjeđi, ipak nam je interesantan sa aspekta određivanja nosioca stanarskog prava nakon razvoda braka. Članom 20. stav 1. Zakona o stambenim odnosima propisano je: *"Ako se u slučaju razvoda braka raniji bračni drugovi, koji su zajednički korisnici stanskog prava, ne sporazumiju koji će od njih ostati nosilac stanarskog prava, o tome, po zahtjevu jednog od njih, odlučuje nadležni sud u vanparničnom postupku, vodeći računa o stambenim potrebama oba bračna druga, njihove djece i drugih lica koja zajedno s njima stanuju, o razlozima iz kojih je brak razveden, kao i o drugim socijalnim okolnostima."* Članom 20. stav 2. Zakona o stambenim odnosima propisano je: *"Raniji bračni drug, koji je po odluci suda prestao da bude nosilac stanarskog prava, dužan je da se iseli iz stana zajedno sa korisnicima stana koji čine njegovo porodično domaćinstvo, kada mu se obezbijedi nužni smještaj".*

Koji su to sve bitni elementi o kojima je sud odlučivao u vanparničnom postupku određivanja nosioca stanarskog prava nakon razvoda braka, prema odredbama Zakona o stambenim odnosima ilustrativno pokazuje Rješenje Kantonalnog suda u Travniku broj GŽ-378/01 od

10.1.2002.godine, u kojem se između ostalog kaže: "lošije stambene prilike predlagateljice koja nema riješeno stambeno pitanje, kao i činjenice da je protivnik predlagateljice suvlasnik jedne porodične kuće, neovisno od veličine njenog idealnog dijela i da je njihov brak razveden zbog razloga koji se pripisuje isključivo njegovoj odgovornosti, predstavljaju osnov da se predlagateljica odredi za nosioca stanarskog prava na spornom stanu."

U Bosni i Hercegovini je danas sve manje nosilaca stanarskog prava. Raniji društveni stanovi na kojima je neko imao stanarsko pravo su otkupljeni i postali su privatno vlasništvo. Stoga se postepeno gasila i potreba za pokretanjem vanparničnog postupka za određivanje nosioca stanarskog prava nakon razvoda braka.

Međutim, ostao je problem - gdje nastaviti živjeti nakon razvoda braka?

Članom 30. stav 3. Porodičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine FBiH br. 35/05 i 31/14) propisano je da bračni partneri sporazumno određuju mjesto stanovanja. Problemi vezani uz pitanje obiteljskog doma javljaju se tek ukoliko dođe do prestanka braka ili bračne zajednice. Naši pozitivni zakonski propisi, osim instituta bračne stečevine i razvrgnuća suvlasničke zajednice, ne tretiraju posebno pitanje obiteljskog doma i zaštitu prava na stanovanje. Dakle u slučaju razvoda braka ili u slučaju prestanka bračne zajednice, postavlja se pitanje gdje će živjeti bračni partneri i njihova, najčešće malodobna djeca? Utvrđivanje šta čini bračnu stečevinu, te postupak kasnijeg razvrgnuća suvlasničke zajednice su sudski postupci koji mogu trajati godinama. Šta učiniti za to vrijeme?

Za razliku od pozitivnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine, Obiteljski zakon Republike Hrvatske (NN 103/15) i to njegov član 46. stav 2. i 3. propisuje da "sud može, na zahtjev bračnog druga, odrediti da pravo stanovanja u obiteljskom domu koji predstavlja bračnu stečevinu ostvaruje samo jedan roditelj sa zajedničkom maloljetnom djecom nad kojom roditelji ostvaruju roditeljsku skrb, te da pravo stanovanja iz stavka 2. ovoga člana može trajati najdulje do razvrgnuća suvlasništva na nekretnini koja predstavlja obiteljski dom."

Ako povučemo paralelu između ranijeg Zakona o stambenim odnosima iz 1984. godine i Obiteljskog zakona R. Hrvatske iz 2015. godine, vidjećemo da je zakonodavac u oba slučaja smatrao da bračni partner koji ostane sa malodobnom djecom u stanu je dužan partneru koji mora iseliti ili obezbijediti nužni smještaj ili danas, u Hrvatskoj,

plaćati mu paušalni iznos najamnine. Sud dakle mora cijeliti sve okolnosti slučaja, pa tako može i odbiti zahtjev za stanovanje u obiteljskom domu, ako ukupni prihodi bračnih partnera ne bi mogli osigurati troškove odvojenog stanovanja bračnih partnera i djece.

Međutim, član 46. Obiteljskog zakona R. Hrvatske, iako je u skladu sa preporukama EU, ipak ima pitanja na koja nije dao odgovor.

Tako Vlatka Adler, odvjetnica iz Zagreba, u svom tekstu "Pravo na obiteljski dom" navodi da Obiteljski zakon R. Hrvatske nije dao odgovor na pitanje šta će se desiti ako roditelj koji ima pravo na stanovanje u obiteljskom domu sklopi novi brak i dobije dijete. Smatramo da je navedeni Zakon ipak odgovorio i na ovo pitanje, jer je članom 46. stav 7. Obiteljskog zakona propisano da "Roditelji mogu tražiti izmjenu odluke iz stavaka 2. i 4. ovoga člana ako se promijene okolnosti na temelju kojih je odluka bila donesena".

Navedena zakonska rješenja u slučaju razvoda braka, koja postoje u susjednoj nam Hrvatskoj ne postoje danas u zakonodavstvu Bosne i Hercegovine, iako je sličan institut postojao prije više od 30 godina, kada je bilo aktuelno stanarsko pravo na stanovima u društvenom vlasništvu.

ZAKLJUČAK:

Mišljenja smo da bi bračni partner, koji nakon razvoda braka nastavi živjeti sa maloljetnom djecom ili djecom nad kojom je produženo roditeljsko staranje, trebao nastaviti živjeti u obiteljskom domu koji predstavlja bračnu stečevinu, pod uslovima i na način kako je to propisano i predviđeno u Obiteljskom zakonu R. Hrvatske.

Prema podacima koji su obavljani tokom 2017. godine u Hrvatskoj, 88% maloljetne djece nakon razvoda braka nastavi živjeti sa majkom. U Bosni i Hercegovini sudovi su odlučili da će maloljetna djeca nastaviti živjeti sa majkom u više od 70% slučajeva, dok je u Crnoj Gori u oko 80% slučajeva.

U slučaju izmjene Porodičnog zakona u Federaciji Bosne i Hercegovine i uvođenjem instituta - obiteljski dom - zakonodavac bi prije svega zaštitio majku i dijete, u većini slučajeva, a opet vezano za gore navedene statističke pokazatelje. Time bi bilo omogućeno ženama koje trpe psihičko ili fizičko zlostavljanje, da se lakše odluče na razvod braka, a upravo zbog mogućnosti da mogu nastaviti živjeti u domu u kojem su do tada živjele sa svojom malodobnom djecom, bar za jedno izvjesno vrijeme.

Literatura:

1. Zakon o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH" br. 14/84, 12/87 [član 6. stav 2. u tekstu koji je važio do 31. jula 1989. godine] i 36/89 i "Službene novine Federacije BiH" br. 11/98, 38/98, 12/99 i 19/99);
2. Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo ("Službene novine Federacije BiH" od 28. novembra 1997. godine, br. 11/98, 22/99, 27/99, 7/00, 32/01, 61/01, 15/02, 54/04, 36/06, 51/07, 72/08, 23/09, *ispravka*);
3. Porodični zakon Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine FBiH br. 35/05 i 31/14);
4. Obiteljski zakon Republike Hrvatske (NN 103/15);
5. Vlatka Cikač, Pravo na obiteljski dom, objavljeno na <http://www.cikac.com/razvodi-djeca?PageID=125>;
6. <http://detektor.ba/zabranjen-pristup-razvedeni-ocevi-u-borbi-za-djecu>

U Tuzli, 13.06.2019. godine

Autori: Amela Pejdah i Sanela Džanić, advokati

Zajednička advokatska kancelarija Pejdah & Džanić iz Tuzle